

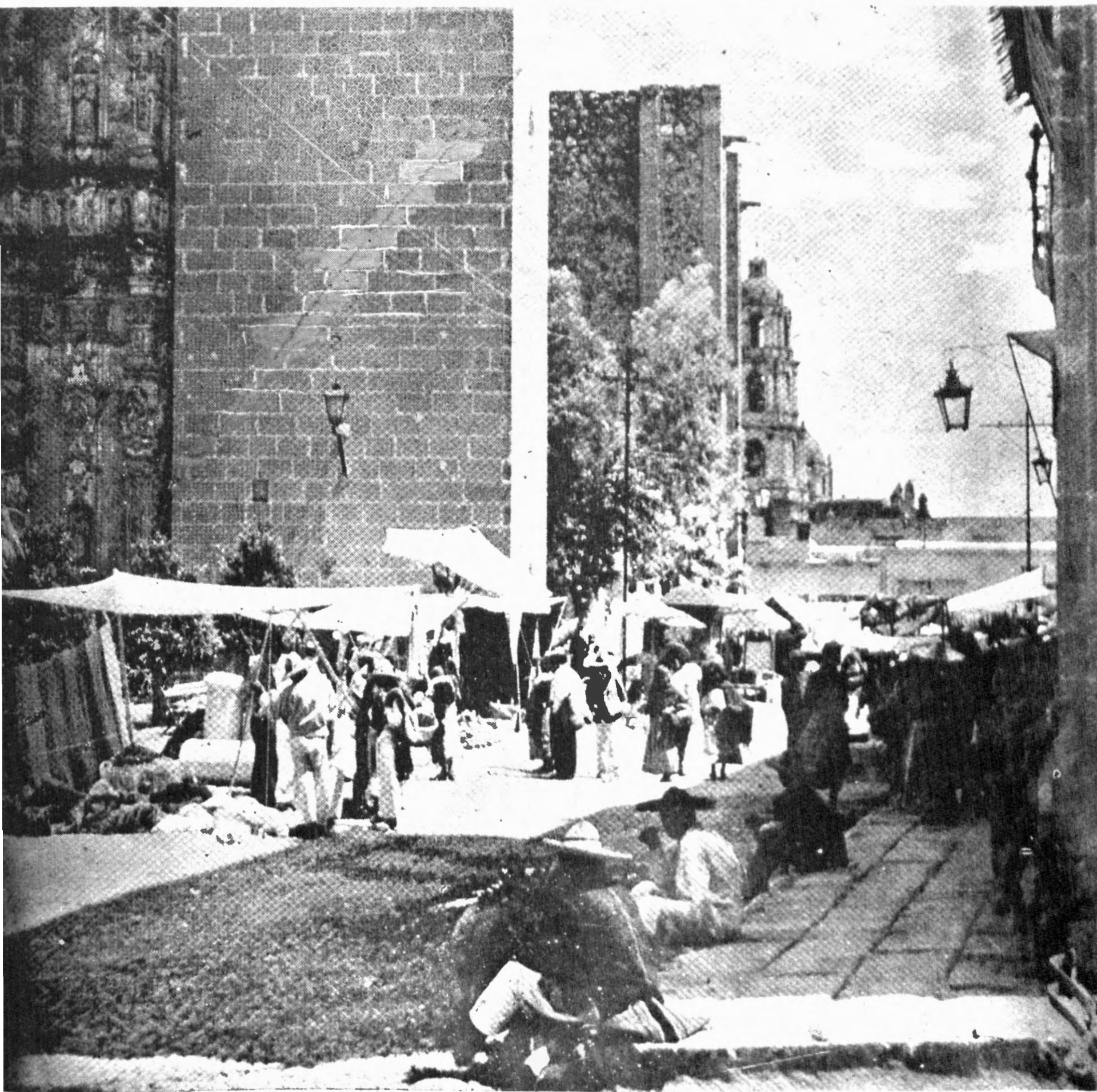
УБРАСОВА
№ 1766
МУЗЕЙ - АРХІВ

ПУТ

ЧИТАЙТЕ
**НОВИЙ
РОМАН!**

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ

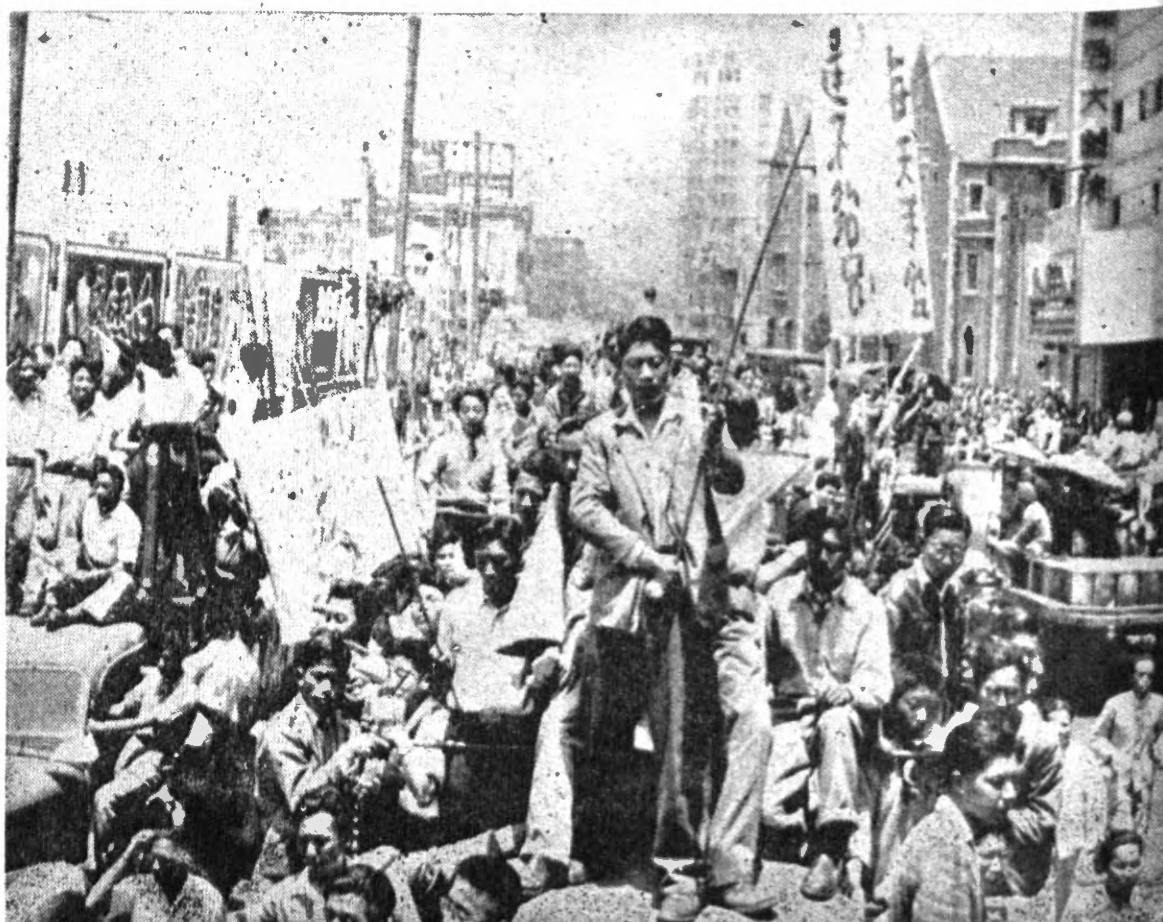

ГЕНЕРАЛ КЛЯРК ПОДОРОЖУЄ ДО МІСЦЯ НОВОЇ ПОСАДИ. (Фото вгорі). Колишній військовий губернатор США для Австрії, генерал Марк В. Кларк, призначений тепер на командувача 6-ої армії США в Сан-Франціско, прибув 23 травня пароплавом до Нью-Йорку. На фото: Генерал Кларк у цивільному убранні з дружиною в Журавлиному Клубі в Нью-Йорку.

НОВИЙ ПОСОЛ США У ВАРШАВІ. (Фото посередині) Новий посол США у Варшаві Стантон Гріфіс дав 21-го травня присягу в Вашингтоні. На фото: п. Гріфіс (праворуч) дає присягу голові протокольного відділу п. Водвардові (ліворуч) у присутності колишнього державного секретаря Діна Ачесона.

ГОЛОД У ВСЬОМУ СВІТІ. (Фото праворуч) 28 травня 7.000 студентів шанхайського університету влаштували «голодну парад», хоч офіційно державна рада її заборонила. На фото: демонстранти на вулицях Шанхаю.

(Фото А. Р.)

ПУ-ГУ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ

15. червня 1947 р.

№ 15

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

МЕХІКО — ПЕРЕХРЕСТЯ АМЕРИК Стор. 3
ЙОГО ІМ'ЯМ —

М. Янішевський, К. Яворський	6
КОМУНІСТИ У ФРАНЦІЇ	8
ВІК ЛЮДСТВА — Жак Сустель	9
ТУНЕЛЬ НА ВОЛЮ —	
Павль Брікгілл	12
ГОРА І БІЛКА (Байка) —	
Ів. Манило	13
ЯКУ Я ВЧИНИВ ДУРНИЦЮ — Д	14
УСМІШКИ, СПОРТ, РОЗВАГИ	15

**НА ОБКЛАДИНЦІ — НА РИНКУ МА-
ЛЕНЬКОГО МЕХІКАНСЬКОГО МІСТА.**

*

«Пу-Гу» виходить щотижня.

Ціна окремого числа 3 н.м.

Передплата — 12 н.м. місячно, на 3 м-ці —
36 н.м. Гроші висилати поштовими пере-
казами на адресу видавництва.

Видавець і головний редактор —

ВОЛ. ЧАРНЕЦЬКИЙ.

*

Адреса редакції та видавництва:

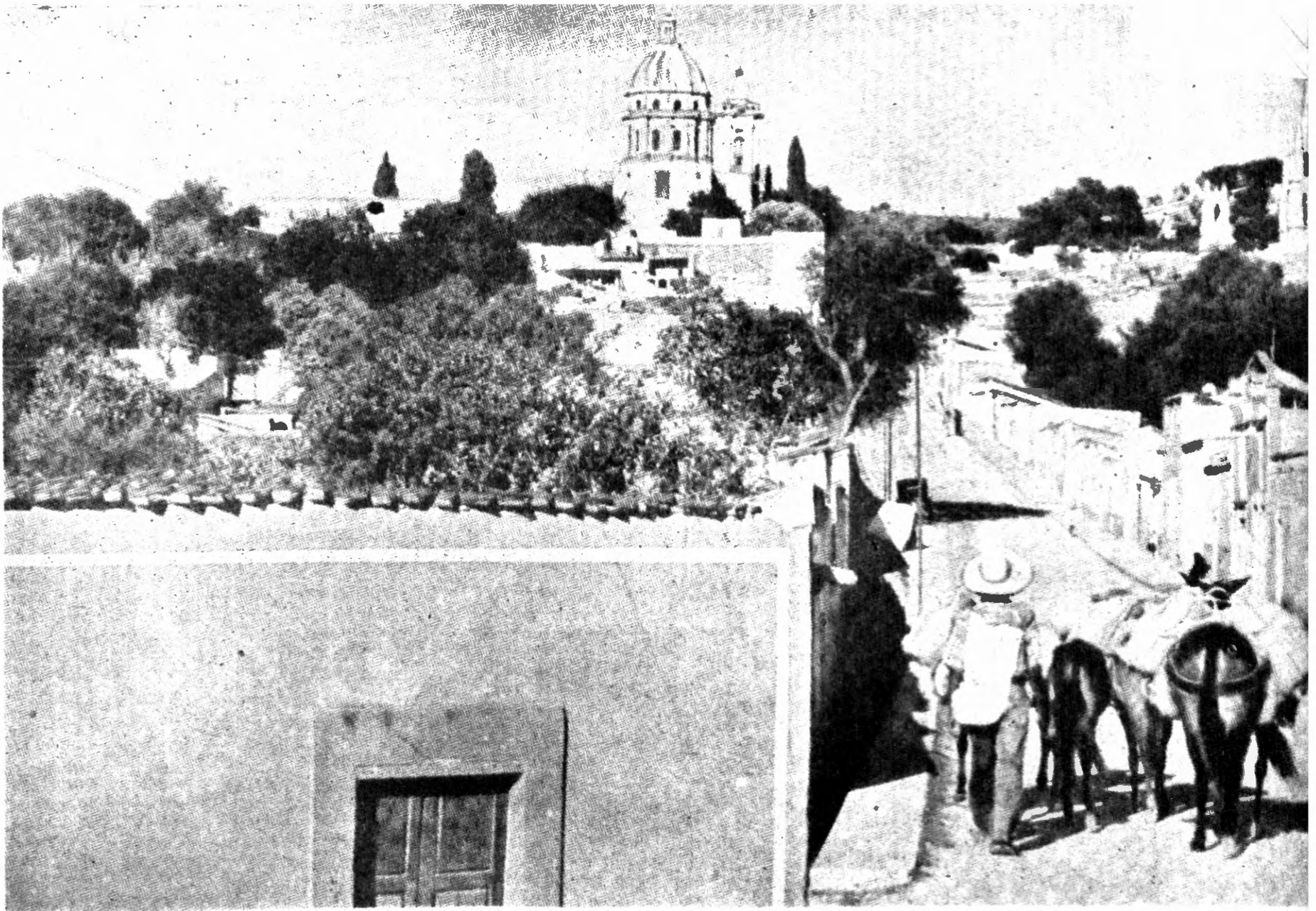
Augsburg, Bismarckstraße 13 II
Verlag „Pu-Hu“.

*

Published under D. P. Publications
License US-E-4,
OMGB. Information Control Division.

*

Druck: H. Mühlberger, Augsburg. — 6. 47.

МЕХІКО. Сади. Вулиця.

Мехіко - перехрестя Америк

В місті Вера Круз з нами трапилась аварія. За всяку ціну треба дістати нову камеру. Я і мій супутник поспішаємо знайти агенство Форда, щоб придбати її. Я підходжу до таксі й кажу шоферові-понурому індієві: «Два пезо, щоб дійхати до Форда й повернутись назад».

Індієць безпристрасно дивиться на мене. Для нього я птиця, яку можна добре обскубити.

- Два пезо... Я поспішаю.
- Три, — витискують його брунатні губи.
- Добре, але швидко!

Я сідаю, він рушає... і за двадцять метрів зупиняє машину коло агенства Форда, на протилежному боці того ж майдану.

В гірких докорах висловлюю своє обурення.

Шофер, байдужий як і раніш, вимагає свої три пезо. Підходить поліцей і пропонує закінчити суперечку в комісаріаті. — Дякую! Я ризикую ще заплатити штраф. Кидаю їм гроші й їду. Їдемо далі. З обох боків дороги простяглися рафінерії нафти. Коло першої ж колонки зупиняємось, щоб наповнити резервуар.

- Бензини? Цього вечора нема вже.
- Як? Коли ж можна мати?
- Може завтра, якщо привезуть.
- Привезуть?! Але звідки?
- Звичайно з Мехіко.

Подібні випадки трапляються на кожному кроці. Вони нікого не дивують, бо це ж частина «пейзажу», «клімату». Розкажу ще анекдоту, що була дійсністю.

Посол однієї європейської держави був запрошений до міністерства освіти на відкриття нової школи, що мала носити ім'я великого вченого цієї країни... Відшукавши в передмісті заповнену вулицю Праці, авто зупиняється згідно з поданою адресою коло будинка номер 28. Це глиняна хижка з написом на вході: «Консультація для мулярів».

На найближчому перехресті поліцей нічого не знає про якийсь новий будинок чи про церемонію його відкриття. В сусідніх школах також. Нарешті дипломат дзвонить до міністерства, щоб попросити вибачення за свою відсутність.

— Ви не знайшли школи? Нічого дивного, мій дорогий. Уявіть собі, що міністер також не зміг її відшукати.

Цікава країна, що користуючися з надзвичайних природних багатств, поєднує середньоморську недбалість і фаталізм зі специфічно північно-американським нахилом смакувати ризик та ініціативу.

Мандрівник, що вперше прибуває до Мехіко, сподівається знайти там щось подібне до Советського Союзу: «ультра» — соціалістичний режим. Цю ілюзію спричиняють

поверхові звіти численних журналістів та перебування там великої кількості еспанських і російських політичних емігрантів, над якими бринять ще спогади про Троцького.

Але вже перше враження суперечить цій легенді. В найменших проявах національної діяльності можна зустріти риси, притаманні північно-американському капіталізму. До нього додається другий капіталізм далеко більш квітуний і жорстокий, забарвлений старим колонізаторством. Не зважаючи на всі аграрні реформи, в Мехіко ще існують земельні масти, більші від французьких департаментів, і навіть у деяких областях існує справжнє рабство...

Щоб розпізнати неприкрашену правду, треба довгенько побути в Мехіко, цілі місяці.

РІГ ДОСТАТКІВ.

Мехіканську республіку завжди порівнюють з казковим рогом достатку. Вона має чудове географічне положення. Розташоване між двома морями Мехіко межує на півночі з США, а на півдні являє собою поріг до Південної Америки. Мехіко — це транзитне місце всіх американців, що їдуть до США, а звідти до Європи.

Територія Мехіко майже вчетверо більша за територію Франції і складається переважно з узгір'їв.

Мехіканський вояк на варті на узбережжі Тихого океану.

Озброєний мехіканський селянин у «сем-бреро» — ширококрисому капелюсі.

Маленька дівчина в національному убранні копіює перед портретом Черчілла його жест перемоги.

Долина річки Мехіко зі столицею країни розташована на височині 2.240 метрів над рівнем моря. Тут клімат ідеальний, а сезони завжди помірні. Якщо перелетіти над країною в літаку з широкої й пустинної півночі, що нагадає шкіру рудого каймана, зрізану глибокими зморшками, то око вражає парада оранжерій Тамоліпаса, організована розкішно між обширів, де цвіте бавовник, ліси бананів і широкі дзеркала прісної води. З обох боків цього насиченого тропічною флорою обширу хвилюють океани. Але родючі місцевості й мінеральні багатства ще не цілком використані.

Найважливіша традиційна промисловість Мехіко — це добування дорогоцінних металів. Ще з незапам'ятної доби, до прибуття еспанців, тубільці експлуатували поклади золота, срібла, міді, виробляли бронзові речі. Завоювання країни еспанцями ще збільшило видобуток, і колонізатори зробили з Мехіко першого продуцента золота в світі. Мехіканське підґрунтя переховує різноманітні скарби: сіль, оливу, цинк, вугілля, мінеральні води. На жаль з 20.000 відомих і класифікованих копалин функціонують лише 200. Це широке поле діяльності залишається відкритим для національних і чужоземних капіталів.

Проблема метисів

На площі двох мільйонів квадратних кілометрів Мехіко має 23 мільйони людності. З цієї кількості тубільці становлять 30%. Біла раса, що складається з європейців і їх нащадків, становить 17%. Вона зосереджена на півночі та по великих містах.

Більшість населення — метиси; це продукт численних схрещувань. Можна заважити, як колір шкіри темнішає від півночі на південь та до районів, де оселились негри.

Мішанина цих різних елементів створює велику соціальну проблему в Мехіко. Керівниками республіки бували часом індієць. Найяскравішим прикладом цього став Беніто Хуарес. Але переважно стерно керування перебувало в руках білих. Вони зберегли від своїх предків смак до керівництва, енергію, звичку працювати, ясність рішень і дій, нахил до прогресу. Метиси мають безліч нюансів. В їх крові зіткнулися й борються найпротилежніші тенденції. Але вони намагаються соціально зорганізуватися й жити, як білі. Сучасні урядові кампанії у справі виховання розвивають і допомагають здійснити ці намагання. Бажання прогресувати зміцнить моральне озброєння людності, що було довгий час крихким і примхливим.

Звичайно індієць живуть у постійних взаєминах з іншими етнічними групами. Вони мають одинакові права, релігію, мову. Але сувора спадщина тяжить над ними. На протязі багатьох сторіч, ще до завоювання вони були жертвою численних соціальних злигоднів, що їх сприймали з жалюгідним фаталізмом. Діяти, передбачати, турбуватися майбутнім, бажати кращого матеріального побуту, намагатись прилучитися до великої сім'ї народів — все це їх мало цікавить.

Навчання

Індієць — це великий капелюх і плащ, часто ще «ласо» і кінь. Це мальовниче явище треба перетворити на людину двадцятого сторіччя.

Мехіканський уряд пильно взявся до цього важкого й вартісного завдання.

Сорок років тому бюджет народньої освіти складав п'ять з половиною мільйонів песо; сьогодні — 208 мільйонів. В країні є 24.000 початкових шкіл, 344 другого ступня, 290 технічних інституцій і 30 університетів. В них працює до 50.000 викладачів усіх категорій. Після щорічної кампанії бо-

ротьби з неписьменністю 1.500.000 осіб, переважно дорослих, навчилися читати й писати.

Президент Авіля Камахо мав рацію, кажучи: «Ця битва буде найславнішою в нашій історії». Вона буде виграна.

Сучасне Мехіко перейшло довгий шлях з 1519 року, коли еспанці на чолі з Кортесом перемогли військо останнього короля ацтеків Монтецуми.

До цієї історії слід підходити обережно, бо завойовники намагались перебільшити свої подвиги. Без сумніву, індійська держава тоді вже переживала занепад. Її армія мало чого була варт. Але слід визнати, що еспанські колонізаторські заходи були грандіозні; ще й тепер помітні відбитки того, що було в ній великого й конструктивного. Як відомо, Мехіко повалило в 1821 році еспанське ярмо й стало федеративною республікою. Після цього країна переживає важкий період протягом двох третин сторіччя, коли Сполучені Штати відібрали в нього Техас і Північну Каліфорнію, ампутувавши таким чином третину мехіканської національної території.

В 1867 році трагічно закінчилась авантюра, що її підтримував Французький імператор Наполеон III.

Револуція тривала. Влада переходила з рук однієї ворожої групи до іншої. Нарешті під режимом Порфіріо Діаца Мехіко знає спокій і ... диктатури. Цю диктатуру повалено в 1910 році. В країні починається пацифістична революція, що залучає Мехіко до великих американських націй.

Капіталістичний соціалізм або соціалізований капіталізм

Після цієї доби революційна акція не припинялась. Але форма її змінювалась. Певний лібералізм, властивий латинському (а ще більш індо-латинському) характерові, сусідство Сполучених Штатів і konieczність підтримувати комерційні зв'язки з ними перешкоджали оголошенню капіталізму поза законом, як це є в Росії. Мехіко — країна величезних можливостей. Через це й капіталізм розцвів тут із суто тропічною пишнотою. Це тоді навіть, коли кілька осіб продовжували свою працю соціалізації.

Ця могутня купка людей очолює партію мехіканської революції, що була пізніше перейменована в Революційну Інституційну Партію. Цих людей обвинувачують, ніби вони тримають владу шляхом фальшування результатів виборів. Це обвинувачення потребує доказів, але можна припустити, що в окремих випадках воно обґрунтоване. Останні мехіканські президенти різнилися своїми темпераментами, як і політичною орієнтацією.

Абалярдо Родрігес розвинув мехіканську промисловість. Лацаро Карденас здійснив аграрну революцію й націоналізацію. Авіля Камахо допоміг Мехіко «перетравити» реформи свого попередника. Алеман очолює нову хвилю індустріалізації й соціалізації. Всі вони продовжували й доповнювали один одного. Доказом цього була їхня довершена праця, зокрема в синдикальній і аграрній галузях.

Пробний камінь внутрішньої політики

Над цим питанням пролито багато атраменту. За часів Порфіріо Діаца, перед революцією 1910 року, Мехіко було країною великих гасієнд. Пересічний індієць був погано оплачуваним поденником. Револуція, скерована проти цього стану справи, не досягла ніяких позитивних результатів до лютого 1915 року з його аграрним законом.

Цей закон мав завдання поновити індієців у правах, що їх вони втратили як завойовані. Мали на увазі, що володіння землею було колись в ацтеків громадським, аналогічно до російської «общини». Але

процес перерозподілу землі й соціалізації був повільний.

Заважає кілька обставин.

По-перше, фінансування. Більшість тропічних культур (кава, бавовник) потребують складного знаряддя, що його мала велика гацієнда, але воно неприступне для дрібного селянина. Щоб вийти з цього становища, була підвищена дозволена для окремого власника норма землі, громадські володіння об'єднано в більші одиниці, спрощена система державного фінансування.

Друга перешкода — іригація. Гацієнди мали власні іригаційні системи, що їх дезорганізував розподіл землі. Налагодження цієї справи — одна з головних проблем Мехіко.

Третя — труднощі морального порядку. Індієвці бракували технічної культури. Він не вмів обробляти землю відповідно до сучасних метод. Крім того, він незадоволений з громадських господарств, що не дають йому повної власності і ставлять у залежність від безпринципових часом урядовців. Щоб підняти інтелектуальний рівень індієвців, уряд почав кампанію проти неписьменності. Утворено інститут агрономічних дослідів, що навчить селян сучасних метод.

Як бачимо, мекіканський уряд намагається подолати труднощі різними способами, і можна сподіватись остаточної перемоги аграрної реформи в найближчі роки.

Синдикати

Аналогічну проблему становить синдикальне питання. В цій галузі Мехіко проснулось далеко вперед. Синдикати безпосередньо контролюють такі націоналізовані підприємства, як нафтовища або залізниці, і посередньо, але ефективно більшість інших виробництв. Синдикати диктують практично свою волю підприємцям і призначають учителів для шкіл. Це заходить іноді надто далеко: без дозволу синдикатів не можна прийняти підручник для навчальної установи або застосувати нову методику праці на виробництві. При найменшому «порушенні» починається страйк, що часом перериває постачання.

Не дивно, що дехто кричить про тиранію. Але «синдикатопатрональна машина» в Мехіко добре змащена і працює справніше, ніж у США. Тут не буває таких трагічних явищ, як страйк шахтарів або докерів у США. Конфлікт триває в Мехіко не більш двох-трьох днів і полагоджується технічним арбітражем або особистим втручанням президента. Напевно мекіканські робітники більше потребують ефективного захисту, ніж їх північно-американські колеги, бо вони становлять об'єкт більшої експлуатації. Але вороги синдикалістів твердять, що робітників експлуатують у першу чергу свої ж дідери.

Було б несправедливим міркувати про Мехіко за критеріями старих цивілізацій. Прогрес в усіх галузях економічного й соціального життя прокує Мехіко розкішне майбутнє. Країна не зазнала жакіттів війни. Вона зберегла багатства; ґрунт має великі скарби. Рудиментарна агрикультура ще може збільшити в п'ять разів свою продуктивність. Промисловість може швидко вирости, якщо їй забезпечать соціальний мир і достатню кількість кадрів.

Послідовно провадячи політику «Доброго сусідства», що особливо яскраво відбилася в недавніх відвідинах президента США Трумена і мекіканського президента Алемана до США, та поширюючи свої зв'язки зі «старим світом», Мехіко стає на чолі народів латинської Америки.

Жан Камп і Роберт Ескарпі
(Le Mond illustré)

ВГОРІ. МЕХІКАНСЬКІ ТИПИ. Ця дівчина репрезентує прекрасний мекіканський тип. ВНИЗУ. — СВЯТКУВАННЯ ДНЯ перемоги був урочисто відсвяткований у столиці Мехіко. Жінки в національних убраннях несли прапори дружніх націй.

ЙОГО ІМ'ЯМ

Кіно-роман за оригінальним сюжетом і опрацюванням фабули Миколи Янішевського

БЛАКИТНА БЕЗОДНЯ

Розділ перший

Над блакитним морем линуть звуки чарівної мелодії. Чорнявий рибалка, що сидить на човні, прислухається до музики, яка лине з білого мармурового палацу на скелястому березі Неаполітанської затоки.

Звуки музики заглушає гудіння мотору. Рибалка повертає обличчя в бік великого гідро-літака, що спускається на море й, піднявши біле вітрило, прожогом мчить до нього.

Декілька пасажирів — офіцерів американської армії — сідають у катер. Айріс Годнетт — молода білява американка у зеленій формі УНРРА, помітивши човна, гукає до рибалки:

Галло! Галло!

— Чому ви не з нами, міс? — звертається до неї один з офіцерів.

— Хочу дістатися на берег більш екзотичним способом! — відповідає вона офіцерам, що запрошують до катера.

— Майор Годнетт мешкає в тому палаці, — пояснює молоденький лейтенант і показує на величний білий будинок з високими мармуровими колонами.

— Дуже вдячна!

Легенький човен під білим вітрилом, ледь торкаючись поверхні води, мчить морською затокою й наближається до скелястого берега, звідки чути щораз сильніші звуки легкої італійської музики.

Айріс виходить на берег і, за кілька хвилин наблизившись до палацу, піднімається вгору широкими кам'яними сходами. Рибалка, поспішаючи за нею, несе невеличку валізку.

— Пліз, — протягує вона гроші чорнявому італійцеві.

— Граці, сен'йорито! — вклоняється той і кладе до її ніг елегантну шкіряну валізку. Наспівуючи веселу пісеньку, він непомітно зникає.

Айріс відчиняє двері до повитої плющем тераси і з захопленням дивиться, як шестеро життєрадісних американських офіцерів під звуки оркестри танцюють з чарівними італійськими панночками.

Високий, з мужнім вольовим обличчям і темно-сірими очима майор повітряної фльоти — Гаррі Годнетт — помітно вирізняється своєю вродливою вдачею серед його друзів.

Струнка вродлива дівчина, з яскраво-виразним південним типом обличчя, в захопленні від свого партнера. Її чорні, немов з агату, очі виблискують іскорками південного темпераменту, що розгорається в ритмічних рухах танку.

Помітивши брата, Айріс радісно гукає:

— Гаррі! Гаррі!!

Обривається танок, і смаглява італійка кидає погляд, повний ревностів, на свого партнера, що, залишивши її, вже обіймає й цілує біляву синьооку американку.

— Люба Айріс, чому ти не попередила мене про твій приїзд?

— Отримавши призначення до Італії, я хотіла зробити тобі приємну несподіванку.

— Он що! Ну, а як же здоров'я нашої мами? — цікавиться Гаррі.

— Матуся здорова, але дуже турбується про тебе.

Друзі Годнетта оточують Айріс і з гомінкою веселістю декілька разів підкидають її на руках.

— Однак, ви тут непогано проводите час! Ми турбуємось, що наші хлопчики воюють, а вони... — багатозначно говорить Айріс, оглядаючи мальовничу групу дівчат у легеньких весняних сукнях. Дівчата й собі дивляться на молоденьку екстравагантну американку, з цікавістю розглядаючи на ній військову форму.

З мальовничою групою в обрамленні колон, повитих плющем, сліпуче сяє море.

— Американці скрізь почувають себе добре, — зауважує молодий лейтенант Роджерс, — цікаво, що новенького в нашому Фріско?

— Я привезла вам цілу купу новин і привітань, — сповіщає Айріс.

Гаррі Годнетт запрошує всіх до столу, заставленого стравами й пляшками з вином.

— За нашу гостю! — піднімає він келиха.

— За чарівну Айріс! — перебиває всіх Роджерс.

— За чудову Айріс, віват!!

— За нашу перемогу! — дзвенить голос Айріс.

— За перемогу!

— За нашу перемогу!

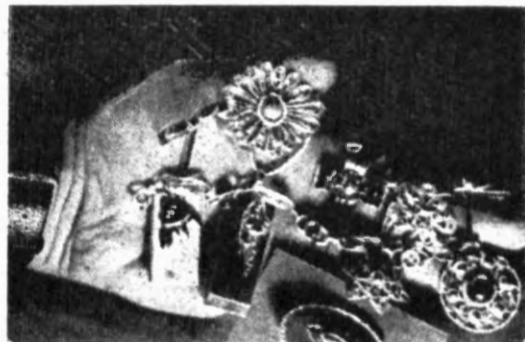
Підняті бокали зіткнулися в кришталевому передзвоні. Гулянка дедалі стає бучнішою. Італійські дівчата, крім однієї, нагороджують американців чарівними поглядами.

— Тут уже надто гомінко, — звертається Гаррі до Айріс, беручи її за руку. Вони спускаються кам'яними сходами і йдуть між квітучих мигдалевих дерев.

— Тут уже весна... — замріяно говорить Айріс, — яке чудове, м'яке підсоння...

— Так, сестричко. Ми живемо, немов на курорті. Наші літуні не гніваються.

— Колись давно я мріяла побачити Середземне море і ось...

Виплекані чоловічі руки зневажливо перебирають разки намиста і перлів та золоті родинні цінності...

— В нашій сім'ї ти не абиька мандрівниця! За двадцять чотири роки дівочого життя ти встигла побувати в Індії, Єгипті...

— Так, Гаррі, але ти, здається, їздив ще більше?

— Звичайно! Бюро мандрівок генерала Айзенгауера затьмарило славетне мандрівниче бюро Кука. Під час цієї війни американці побували у всіх країнах світу. Наші вояки — найбільші в світі мандрівники, — жартівливо розповідає Годнетт, цей, не позбавлений гумору американець. Спершись на мармурову балюстраду, вони спостерігають мальовничий краєвид на березі Неаполітанської затоки, де на рейді стоїть ескадра бойових кораблів під американськими й британськими прапорами.

— А як твої сердечні справи? — лукаво запитує Айріс, киваючи головою в бік тераси, звідки все ще линуть звуки чарівної музики.

Струнка вродлива дівчина, з яскраво-виразним південним типом обличчя, в захопленні від свого партнера...

— Невже, Гаррі, ти, як і раніш, кохаш свою наречену?

— Так... Не дивлячись на довгу розлуку і роки війни, кохаю, — журливо відповідає Годнетт сестрі.

— Уявляю, Гаррі, твої переживання. Але наші закони, введені за війни, забороняють одружуватися з жінками ворожої національності...

— Так, але юридично я оформив наш шлюб ще напередодні війни...

— Це я знаю, але... моральний обов'язок?

— О, Айріс, тобі ж добре відомо, що її родина не має

— Я пропоную перейти на терасу. Там музика, вино! — заохочує спритний Роджерс, і всі, наспівуючи й жартуючи, нічого спільного з німцями-наці, які розпочали війну проти всесвіту. Її батько — демократ.

Гомінка юрба друзів Годнетта обриває його розмову з сестрою.

— Гаррі! Так ось де ти заховався з чарівною міс Айріс?!

— Якби ми не знали, що міс Айріс твоя сестра, подумали б, що ти залицяєшся.

(Продовження на ст. 10)

— Так... вони, дійсно, гарні дівчата. Моя партнерка — справжня красуня, — відповідає Годнетт, — але жодна з них не зрівняється з моєю Маріанною! — додає він, дістаючи з кишені фото білявої дівчини з надхненням і гарним, шляхетним обличчям, і тримає його на тлі квітичних дерев. Йому ввижається, що Маріанна ожила і всміхається.

КОМУНІСТИ У ФРАНЦІЇ

Франція остаточно закінчила клопітне опрацювання конституції і пустила її в життя через нового прем'єра-соціаліста — Рамадье. Але подібно до його тимчасових попередників уряд Рамадье мав за основу хистку угоду ворожих партій. Як і минулі режими, він залишає головне питання — питання французьких комуністів — нерозв'язаним. Комуністи — найбільша партія Франції. В парламенті вони контролюють понад 25% голосів. Але в недавніх змаганнях за вирішальну позицію комуністи жорстоко програли. Глибоке недовір'я до справжньої мети комуністів спонукає всі інші партії тримати їх поза владою. Все ж французька комуністична партія залишається вели-

чезною силою, і на це мусить зважати Франція і решта світу. Сила комуністів походить із трьох джерел:

1) Найбільша участь у русі спротиву за війни; 2) найкраща праця у відбудові промисловості після війни; 3) найкраща партійна організація.

Французькі комуністи претендують бути демократами і незалежними від чужоземного впливу, але подібно до комуністів інших країн вони прагнуть встановити власну диктатуру в залежності від московської політики.

Тому комуністичний режим у Франції значив би здачу французької республіки, цієї великої фортеці волі європейського

континенту, на користь тоталітаризму й чужоземного впливу. Для Англії і США це було б поширенням совєтської сфери до Атлантики. Для французів, свідомих того, як важко голосуванням позбутися диктатури, що контролює армію й таємну поліцію, це означало б громадянську війну. Світліни, що ми їх тут подаємо, були б неможливими в США або в Совєтському Союзі. В США комуністи працюють звичайно таємно, а в Росії вони сами обирають характер публікації. Але у Франції комуністи, що стоять між цими двома позиціями, намагаються удавати з себе демократичну партію й спонукають виборців пустити їх до влади.

Центром нервової системи французької

комуністичної партії став модерний будинок на Рю Ле Пелет'є, недалеко від Оперового Площу. В цьому осередку центрального комітету партії працюють до 100 службовців. Комітет має справу лише з членами федерації — наступного під ним ступня партійної організації. Щоб досягти до членів центрального комітету, рядові члени партії мусять пройти жорсткий субординаційний ланцюг. В головній квартирі такі люди, як Дюкло, Торез і Марті, контролюють партійні фінанси, виховання й зв'язок з комуністами інших країн. Маючи мільйон членів, комуністична партія контролює 5.000.000 із звичайного числа 20.000.000 виборців Франції. Цю силу слід приписати суворій дисципліні та тому фактові, що в розгубленій Франції компартія має визначену й докладно розроблену програму.

Під гаслом «Єднайтесь, працюйте, будуйте!» комуністи намагаються збільшити кількість своїх виборців, запевняючи селян і дрібну буржуазію, що при їх контролі приватна власність у Франції не зникне. Але всі члени партії, також і вищі урядовці, здають свою платню до партійної каси, звідки одержують лише обмежену ставку.

Існує дві керівні установи партії: центральний комітет і політбюро. Центральний комітет складається з 60 членів і збирається лише для великих стратегічних мітингів.

Справжню політику визначає політбюро на своїх щотижневих зборах. Це бюро має означену гієрархію від номера I до 12, починаючи з Тореза, широкого плановика й передавача вказівок із Кремля. За ним іде Дюкло, що має велику популярність, бо пережив війну разом з країною і втілює дух запілля. Номер 3 — це Андре Марті, полум'яний демагог.

Хоч ці три людини сперечаються між собою в деяких політичних питаннях, але перед рештою партії вони виступають єдиним фронтом.

УГОРІ: Перший контроль безпеки, що його переходять усі відвідувачі в вестибюлі. — ВНИЗУ: Другий контроль на першому поверсі. — На ст. 8: Жак Дюкло заходить до головної квартири партії.

ВІК ЛЮДСТВА — СВІТАНОК ЧИ ЗАНЕПАД?

Недавно французьке радіо подало оригінальну трикутну розмову між Лондоном, Парижем і Лозанною. Мої британські й швейцарські колеги та я мали тему: вік людства. Ця коротка міжнародна розмова дозволила підвести до певної міри рису і зформулювати спільні думки.

Звернемось до біблійної хронології, що її ще на початку минулого сторіччя рішуче боронив Кюв'є. Згідно з нею людина з'явилася на нашій планеті лише коло 4000 років до Христа. Цю теорію спростовували на протязі 50 років передові вчені, наприклад: французький праісторик Вуше де Перт. Незаперечні факти довели, що людина існувала разом з давно зниклими тваринами ще далеко раніше. Коли француз Едвар Лярте знайшов у печері кістку, на якій з фотографічною точністю був видряпаний мамут, був унеможливлений будь-який сумнів. Коли ж знаходимо перші сліди людини?

Якщо припустити разом з більшістю праісториків, що четвертична доба, коли ми живемо, тривала півтора мільйона років і що перші людські типи, хоч дуже рудиментарні й майже мавпоподібні, як можна уявити собі за зразком так званої «гайдельберзької» людини, сягають до її початку, тоді наш вік складає 500.000 років. Це одне з найбільш дискусійних чисел. Європа була лише додатком азійського континенту, і перші предки людини розповсюдились по

землі вірогідно з Азії. Але про її праісторію відомо дуже мало. Ми не знаємо, чи була «пекінська людина» дійсно людиною, що могла добувати вогонь і виготовляти інструменти, чи лише вищим видом мавпи. А що можна сказати про яванського пітекантропа?

Припущення лише для Європи віку людства — 500.000 років, здається спочатку казковим, особливо порівняно до короткотривалості життя індивіда. Але, взявши до уваги імовірну давність життя тварин на землі 100 мільйонів років, можна завважити, що людина на багато молодша від безхребтових тварин, комахів і риб. Коли уявити вік людини як колону на півтора метри заввишки, тривалість життя тварин (не кажучи про рослини) треба було подати як Ейфелеву вежу або Емпайр Стейт Білдинг — найвищий будинок у світі. Таке уявлення мусило б зробити нас скромними: сучасна доба з початком її від завоювання Константинополя турками була б показана дрібничкою на півтора міліметра.

Та повернемось до людського шляху. Етапи, на які розчленовують Європу, що більше проникаємо в історичні епохи, то стають ближчі один до одного. Неандертальська людина, ця кремезна згорблена істота з величезними очними ямами, що її останки знаходимо в Європі й Африці, вже за 150.000 років виготовляла знаряддя з каменю. Печери континенту ще льодовикової доби

населювали люди, подібні до сучасних. Це доба оленя; з нею пов'язаний с тальний факт історії людства мистецтва, що вже не має нічого нового, бо розмах і інтенсивне жи...

передісторичного рисунка або малюнка — це вже не посередність, а досконалість. Ця доба закінчується коло 12.000 років перед Христом; тепер розвиток людства прискорюється. За 5.000 років до нашого літочислення в Єгипті вживають мідь. Через 1.000 років приходить залізо; наші неотесані предки на Заході вживають його приблизно за 900 років до нашої ери. Ще тисяча років, і римська імперія поширює свій блиск на весь західний світ. Ще тисяча років, і вже маємо лише мітичний спогад заляканої душі народів середньовіччя. За кілька сторіч з'являються парові машини, електрика, літак і атомовою енергія. Яке подиву гідне прискорення і куди воно приведе нас? В очах європейців за 4.000 років після Христа, Юлій Цезар, Людовик XIV, і Гітлер, хрестові походи, французка революція 1789 року і дві світові війни, залізниця й перші літаки будуть відділені одне від одного незначними проміжками часу. І це правильно, якщо згадати, що треба було 3.000 століть, щоб перейти від важких молоткових сокир стародавньої доби до досконалих кам'яних інструментів пізньої кам'яної доби; тисячу сторіч, щоб досягти гарних костюмних гарпунів доби оленів і дальніших 300 сторіч для винайдення полірування каменю, але лише 70 сторіч для переходу від полірованої кам'яної сокири до бронзового інструменту; 40 сторіч для поширення заліза від Єгипту до Заходу, 27 сторіч, щоб винайти парову машину, а від неї лише неповних півтора сторіччя до винайдення атомової енергії. Незчисленні покоління пережили в печерах Франції або на берегах італійських морів сотні тисячоліть, не додавши нічого до спадщини предків. Але вже на зорі людського існування виявився певний прогрес, хоч у дуже повільному темпі. Цей темп постійно підвищувався. Тепер він іде гураганом.

Досить часто зазначали, що перед занепадом буває період особливо квітучого розвитку. Чи підлягає цьому й людський рід? Чи можливо, що збіг фаз, які розмежовують етапи нашого розвитку, означає кульмінаційний пункт, за яким неминуче почнеться занепад? Чи подібно до великих рептилій вторинної доби, господарів землі на протязі мільйонів років, від яких залишилися лише величезні кістки, зникне також і людина — сьогоднішній цар нашої планети, — щоб поступитись місцем надлюдині або якійсь істоті, що виникне з лона природи завдяки швидкій метаморфозі? Руїниницькі сили, що визволили наш рід на шляху свого прогресу, стали вже занадто страшними, щоб можна було вважати це питання за другорядне. Десять позаду нас у невизначені часі був початок. Десять перед нами в тумані майбутнього мусить бути і буде кінець.

Поняття часу відносне: згадаймо, що тривалість геліум-циклу в середині сонця становить шість мільйонів років, цебто все життя землі з моменту її виникнення — це лише п'ять ударів пульсу сонячної субстанції. Тому не можна встановити, чи людство, що одноразово дуже молоде й дуже старе, починає лише свою путь чи стоїть перед кульмінаційним пунктом, щоб після нього швидко прийти до занепаду. Безперечно, це залежить найбільшою мірою від самого людства та постави його при опануванні гігантських сил, що їх розкував його геній.

Жак Сустель

(з «Нувель де Франс»).

— Ми починаємо ревнувати тебе до сестри.

— І маємо бажання почути новини з нашого Фріско.

— Я пропоную перейти на терасу. Там музика, вино! — заохочує спритний Роджерс, і всі, наспівуючи й жартуючи, піднімаються на терасу, де гримить музика. Вони підходять до столу, і знов, наповнені прозорим вином, келехи дзвенять ніжними кришталевими звуками.

До палацу мчить мотоцикліст — посланець командира бригади. Він піднімається на терасу й подає пакета майорові Годнетту. Розпакувавши конверта, Годнетт читає:

«У зв'язку з трагічною смертю майора Хелла Вам пропонується негайно перейняти на себе його ескадру... Генерал ВУДСОН».

— Окей! — кидає Годнетт посланцеві, і той, клацнувши закаблуками, зникає за товстими мармуровими колонами. Весела усмішка злетіла з обличчя Годнетта, натомість лягла тінь суворой зосередженості. Він стоїть якусь мить нерухомий і потім раптово повертається до насторожених друзів.

— Ну, що?! — схвильовано питають Годнетта.

— Пробачте, панове. Невідкладні службові справи змушують мене залишити вас і побажати всього найкращого.

— Ох, жахлива ця війна! — гірко зідхає Айріс. Вона б хотіла затримати й не пустити свого єдиного коханого брата, але, розуміючи, що війна — не жарт, а прикра сувородійсність, стримує свої хвилювання і, прощаючись з Гаррі, знаходить у собі слова втіхи й підбадьорювання. Відстебнувши золоту мініатюру, вона подає її братові:

— Гаррі, візьми цього талісмана. Ці слоники завжди приносять щастя!

— Дякую, кохана сестричко! Ти тут не сумуй, а розважайся. Я скоро повернусь, і тоді ми ще поговоримо, — заспокоює він Айріс, помітивши її хвилювання.

Рукою, прикрашеною дорогоцінним перснем, майор Годнетт бере кашкет з кокардою американського офіцера авіації і перед великим люстром надягає його на голову...

*

У штабі бригади на синьому тлі великої мапи чітко виділяється струнка постать майора Годнетта. Кільканадцять офіцерів слухає свого нового шефа:

— Ми вилітаємо бомбардувати залізницю і останню виробню летючих бомб «V-2», розташовану в альпійській долині Вальзерталь. Прошу помітити на своїх мапах цей пункт.

Вістря довгого стека, упевнено проведеного рукою Годнетта по мапі, зупинилось на квадраті ч. 7. Офіцери занотовують цей пункт на своїх мапах.

— Бажаю щастя! — закінчує сповнений рішучості Годнетт.

*

На аеродромі стоять готові до вилету бомбардувальники, освітлені сліпучим промінням сонця. Під гуркіт моторів вони підіймаються й зникають у блакитній безодні південного неба...

УТРАЧЕНІ ТРОФЕЇ.

Розділ другий

На столику фешенебельного салон-вагона лежить офіцерський кашкет з чорною околичкою, прикрашеною емблемою смерті — металевим блискучим черепом з кістками.

Виплекані чоловічі руки зневажливо перебирають разки намиста з перлів та золоті родинні цінності, прикрашені

гербами польських магнатів. Серед скарбів — масивний золотий перстень з українським тризубом. На долонях, виблискуючи, котяться золоті монети: долари, соверени, дукати, червінці, і з дзенькотом сипляться до вишитої чудовим орнаментом торбинки. На підлозі, застеленій багатим килимом, стоїть дві шкіряні валізи.

У м'якому фотелі сидить офіцер і під звуки чудової музики, що ллються з радіо-апарату, насвистує популярну німецьку пісеньку:

«Ес гет алес форюбер
Ес гет алес форбай,
Нах едем децембер,
Фольгт відер айн май».

— Так!... Війна закінчується... Тому треба привести до ладу свої трофеї, — самовдоволено промовляє до себе офіцер з породистим вольовим обличчям. Його сірі, немов одлиті з криці, очі уважно розглядають торбинку. Це — контрибуція варшавських поляків... я обіцяв не розстрілювати їхніх закладників і... дотримав слова офіцера... Я не розстріляв їх, а... наказав повісити! Ха, ха, ха!!! — сміється він, висипаючи з торбинки цінності. — Однак, тут немає нічого особливо цінного, крім двох-трьох вартих уваги камінчиків...

Розсипані на столі коштовності переливають соняшне проміння, виграючи барвистою веселкою. Офіцер милується ними й пригадує один за одним епізоди з переможного походу на Польщу та Україну. Перед його очима так ясно, немов дія відбувалася не три роки тому, а тількищо, проходять картини, як здобувались ці скарби:

*

До офіцера приходить делегація сивих професорів, інженерів і лікарів на чолі з равиним.

— Ми — представники жидівської громади Бердичева — просимо вас дарувати нам життя, а також... прийняти цей невеличкий подарунок, — промовляють вони, протягаючи торбинку, розшиту чудовим орнаментом.

— Що-о?! Дарувати життя?! — кричить офіцер, проходячи перед натовпом переляканих, напівроздягнених жінок і дітей. Глянувши на сивобородого, напівоголеного равина, інженерів і професорів, наказує:

— Вогонь!

Есесівці пострілами з автоматів косять тисячний натовп знедолених дюдей. Солдатська рука зриває з шиї вродливої жидівки перлове намисто; ще хвилину, і на її пишні груди наступає кований вояцький чобіт, а тремтять тіло летить до ями, завалеючої трупами...

*

Біля товарного вагона — натовп українських жінок і дівчат, оточений численною вартою.

З довгого списку офіцер викликає і зневажливо, немов худобу, оглядає переляканих людей. Есесівці ретельно обшукують, віднімають останні цінності в знедолених жінок і штовхають їх до загратованого вагону.

— Марія Квітко! — викрикує офіцер, і його увага зосереджується на вродливій стрункій дівчині, що виходить з натовпу й зупиняється перед офіцером. Врештешт її красою, він стоїть якусь мить, утративши здібність промовити слово. Раптом погляд його холодних сірих очей зустрічається з поглядом дівчини.

— Фах?

— Оперова співачка.

— Ах, оперова?! Дуже приємно... — злорадно сміється офіцер, і його зневажливий зір зупиняється на коштовному кулоні, що виблискує на матово-білій шиї артистки;

ще мить, і його пальці прикрашені дорогоцінним перстнем, з жадобою хижака зривають чудову прикрасу.

— Унтерменші не можуть бути оперовими артистами! Їм не потрібні такі дорогі камінчики. Вони мусять працювати на фабриках і виробнях великої Німеччини! — скаженіс він, штовхаючи дівчину до вантажного вагона...

*

— Колись цей дорогоцінний діамант носила українська оперова співачка — Марія Квітко, — а тепер повновладним господарем цієї речі, став я — штурмбанфюрер СС — Ганс Тюмель! — самовпевнено всміхається він, підкидаючи на долоні кулон. Раптово обриваються звуки музики, і схвилюваний голос диктора оповіщає:

— Увага! Увага! Над Німеччиною з'явилися ворожі бойові літаки! Курс — північний схід!

*

З'єднання бомбардувальників, що з погрозовим гудінням летять над Альпами, залишають за собою довгі білі смуги спрацьованих газів. Ранкове сонце рельєсно освітлює круті схили снігових гір, що нагадують велетнів, які висунули свої сиві голови з-під білої ковдри хмар.

Мальовничою долиною Вальзерталь, перекликаючись від села до села, котяться хвилі сигналів повітряної тривоги...

*

В салон-вагоні чути наближення щораз сильніших тривожних звуків виття сирен. Рухи Тюмеля, що сортує цінності, стають неспокійними й хаплливими. Він похапцем складає до шкіряної валізи свої скарби, прислухаючись до виття сирен, що з кожною миттю стає голоснішим і погрозовішим. Здається, що згряя здичавілих потвор, віщуючи нещастя, галопом наближається до вагона, з наміром вирвати у Ганса Тюмеля всі його скарби. Напружено прислухаючись, він швидко ховає їх...

*

У флягманському літаку Гаррі Годнетт приймає радіонаказ.

— Так, так... Я слухаю... ми помітили скупчення поїздів, навантажених бомбами «фау-2»... Йдемо на бомбардування!...

Згори видно рельєфну мапу дуже нерівної місцевості, на якій виблискує павутиння залізничних рейок, скупчення невеличких, немов лялькованих, вагонів і поїздів.

— На цілі! — подає команду Годнетт і з'єднання стрімкопадних бомбардувальників прожогом мчить на цілі.

*

Відчиняються двері салон-вагона, і в щілину просувається кругле тупувате обличчя піхотного солдата:

— Дозвольте доповісти?...

— Я тобі казав, що без стуку...

— Над нами ворожі літаки, — шепоче Сепп Фукс.

Чути вібраційне гудіння стрімкопадного літака й стрілянину зі скорострілів. Поблизу вибухають бомби. Схопивши лише футляр із брилянтами й кулон, на бігу надіваючи кашкета, Тюмель вибігає з вагона розкішного поїзду з написом «Зондерцуг».

Охоплений тваринним жахом, ухопившись руками за голову, він мчить між рядами платформ, навантажених величезними крилатими бомбами «фау-2». Це жахливий галоп людини, що відчула надзвичайну смертельну небезпеку.

Падаючи одне на одного й борсаючись, люди бурхливим потоком вливаються в отвір підземелля. Водночас жахли-

вий вибух здригає стінами бомбосховища й привалює людей уламками й порохом.

Сепп Фукс, схопивши голову в руки, ткнувся лицем у пелену старої жінки.

Перед Гансом Тюмелем, що вибіг із сховища, відкрилася сумна картина. На місці, де кілька хвилин тому стояв його особливий поїзд, зяє величезна, ще вся в диму лійка, мов кратер вулкана. Навкрузи в хаотичному безладді нагромаджені уламки вагонів, каміння, зігнуті, задерті догори рейки.

Тюмель нерухомо-виряченими, мов скам'янілими, очима довго дивиться в одну точку — на дно димової лійки, де похоронені його трофеї. Густий порох, що все ще падає й заволікає місце жахливої катастрофи, осідає на чорні петлиці зі срібними знаками СС. Вони поступово темніють і зливаються з кольором мундира.

Побачивши свого деньщика, Тюмель лютує: «Мерзотнику! Ти не міг узяти хоча б валізу?! Скотяка!! Скотяка!!!»

— Дозвольте доповісти! Ви забули наказати.

— Негідник! З твоєї вини пропали всі мої цінності! На кілька мільйонів! Шукай! — наказує Тюмель. Сепп Фукс, виструнчившись у фронт, терпляче зносить лайку офіцера, ніби згоджуючись, що всі ці руїни сталися виключно через його нездалість.

— Пане штурмбанфюрере! Наступного разу я винесу вашу валізу хоч би з вогню, — винувато запевняє Фукс.

— Замовчи! Які валізи?! Я віддам тебе на Гавптвахту. Пристрелю тебе!

— У нас в Обермюлле трапився був подібний випадок... — багатозначно вибуркнув Фукс, розкидаючи задимлені уламки.

НЕВІЛЬНИКИ ГІР.

Розділ третій.

— Мета знищена, — рапортує радіо-телефоном Гаррі Годнетт, спостерігаючи величезний стовп вогню й чорного диму, що нагадує вибух вулкана.

... Вузькою, стиснутою в горах долиною Вальзерталью перекочується грім дивовижної сили вибуху, відбиває луною в навислих сірих скелях і потопає в бистрині шумного потоку.

— Миколо! — злякано скрикує, йдучи вузькою гірською тропою, дівчина й, оглянувшись, припадає до свого супутника. Вони зупинилися, спостерігаючи стовп чорного диму, що метнувся на кілька кілометрів угору. На його версі розсіпані блискотливі сріблясті іскри бистролетних літаків, що зближаються до гір.

— Оце вибух! Певно зовсім розбили вокзал, — захоплено озивається Микола, обіймаючи правою рукою Марію, а ліву приклав до лахматих брів, спостерігаючи з висоти розгорнуту перед ним панораму.

В долині стріляють «енітні» гармати. Навколо літаків спалахкують вогники й білі баранці з вибухів.

— Ще тиждень-два й кінець! Розумієш, Маріє, кінець війні, рабству, приниженню. Ти перестанеш плакати й будеш співати, — розмовляє молодий і життєрадісний чоловік із сивим пасмом волосся, що контрастує на чорній, мов смола, чуприні. Скоряючись радісному почуттю, що охопило його, він співає:

«Я вільний, мов вітер безмежних просторів,

Що в леті надземнім бар'єрів не зна...»

(Продовження в наступному числі)

ПАВЛЬ БРІКГІЛЛ.

Лейтенант австралійських королівських повітряних сил.
(НАЙБІЛЬША ЗА ЧАС ВІЙНИ ВТЕЧА АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛОНЕНИХ)

Весною 1943 року «Шталаг Люфт III», що лежав на півдорозі між Берліном і Бреслав, мав 10000 полонених літунів.

У квітні табір збільшили, додавши північну ділянку. Полонені, що працювали при її будові, добре ознайомилися з околицею та вимірили потрібні дистанції, маючи на увазі спробу прокопати тунель. Думка про втечу підтримувала нашу мужність довгі місяці полону. Кілька офіцерів уже мали справу з підкопами в інших таборах; навколо них ми й побудували «Ікс» — нашу організацію для втечі. Головою «Х»-у був високий південноафриканець, командир ескадри Роджер Бушель; колис він був адвокатом у Лондоні, потім зробився пілотом, і його зістрілили над Дюнкерком. Бушель мав за собою вже дві втечі; раз йому пощастило дійти аж до швейцарського кордону.

Північна ділянка була оточена подвійною дратяною горожею; простір між горожами був заповнений спіраллю з колючого дроту.

На віддалі трьох ярдів перед горожею проходив запобіжний дріт: на кожного, хто його переступить, летіла куля. На численних вежах, п'ятнадцять футів заввишки, день і ніч сиділи вартові з скорострілами та прожекторами. Сосновий лісок, що з усіх боків оточував табір, закривав від нашого зору довколишній світ, але при нагоді він міг так само закрити втікача від зору вартового.

Як тільки нас перевели на нову ділянку, з'явилися заклики до охочих грати в крокет та м'яча. Заклики були підписані: «Великий Х». Кожен знав, у чому справа, і незабаром ми мали вже 500 добровільців для праці в тунелі. Вирішили копати три тунелі — «Том», «Дік» та «Гаррі»; це давало більше шансів на успіх. Ми ніколи не вживали слова «тунель» чи «підкоп» — бо чимало охоронників розуміли по-англійському.

«Том» треба було прокопати від 123 бльоку до горожі — 125 футів — і далі до лісу; «Дік» повинен був йти рівнобіжно до «Тома», щоб при потребі можна було їх з'єднати. «Гаррі» мав починати з бльоку 104 і йти до лісу на півночі.

Зрозуміло, що тунелі мали починатися в наших бараках. Кожен з них 100 футів завдовжки і вміщав спальні, вивальню й маленьку кухню. Бараки стояли на стовпчиках, з фут заввишки; отож вартові могли заглядати під них, — чи не готуємо ми якої несподіванки. Кілька таких «копачів» повсякчас крутилися поблизу бараків; озброєні ліхтариками та сталевими щупами, вони шукали потайних ходів та зрадницького свіжого піску.

Організували три зміни під керівництвом ветеранів-підкопників. Веллі Флоді — канадійський мінний інженер був технічним керівником. Кожного добровільця перевіряв керівник «Х»-у з його бльоку. Гірників, теслів, інженерів записували до тунелів. Артисти створили виробництво фальшивих паперів. Знавці німецької мови повинні були за всяку ціну заприятелитися з «копачами», приручити їх, щоб при нагоді мати змогу дістати з-поза табору потрібні речі.

Якось появився новий надзвичайно ретельний «копач»; ми подражнили його «проникливим типом». За місяць один з наших «контактів» так приручив його, що він утратив будь-яку цікавість до своєї антитунельної діяльності. Прийшовши на працю, він зразу простував до приміщення свого «контакта». — Тут проникливий тип. Чи можна ввійти? — І сідав до чаю з бісквітом.

Полонені без фаху одержали титул «пінгвінів» і повинні були виносити пісок з тунелів; абож їх звали «шпигунами», і тоді їхнім обов'язком було тримати на оці «копачів».

На протязі року в нас працювало щоденно близько 300 «шпигунів» під командою «Великого С».

Забезпечившись, ми взялись до праці. Німці не врахували одного деталю. В бараках були втечі, що стояли на вкопаних у землю фундаментах. У фундаментах не було отвору, щоб крізь нього міг пустити свій щуп «копач». Звідси й мав починатись тунель.

Вдень чи вночі, щогодини з криком „Aus“ могли вскочити до бльоку німці, перекидати постелі, зірвати дощану підлогу, бабратись у помийницях, шукати гудзиків, цивільного одягу, документів — усе, що можна було використати при втечі. Але дотепність, підсиленна трирічним досвідом, дала змогу збудувати потайні двері до підкопу; німці не могли нічого помітити.

Нам пощастило знайти трохи цементу. Група поляків зформувала з нього плиту, що входила в виріз у домівці 123. бльоку. Трохи піску та грязюки навколо неї, і плита зливалася з долівкою. Це був вхід до «Тома».

Найдотепнішим був вхід до «Діка». В умивальні був заграований отвір, що ним стікали змилки до чотирикутного бетонного колодязя, на три фути завглибшки. Одну стінку в ньому ми зробили рухомою; замаска з мила не пропускала воду в тунель.

Вхід до «Гаррі», третього тунелю, починався під піччю в 104. бльоці. Масовий бетонний фундамент був потайними дверима.

Найнебезпечніша частина праці була готова. Напрямок і віддаль до лісу були встановлені за допомогою приблизних тригонометричних розрахунків. Ми знали, що німецькі підслухувальні прилади мають радіус дії до 25 футів, тому ми вирішили вести тунелі на глибині 30 футів.

У піщаному ґрунті копати було не важко, але треба було солідно закріплювати тунель, щоб запобігти обвалам. Для кріплення використовували поперечні дошки з ліжок. Що довші ставали підкопи, то менш зручними ставали наші ліжка.

«Пінгвінів» мали мороку з викопанням піском. Спершу ми закопували його на грядках, але незабаром знайшли радикальніший спосіб. З рушників пошили ковбасоподібні мішки, що їх «пінгвіни» ховали в холошах. Коли «пінгвін» з повними мішками піску показувався на грищі, «шпигуни» влаштовували короткі боксові змагання; «пінгвін» шарпав зав'язки своїх «ковбас», пісок висипався, і ноги «боксерів» змішу-

вали його з піском грища. Таким способом 150 «пінгвінів» висипали цілі тонни піску під самим носом у вартового.

На дні шахт, що вели до тунелю, викопали просторі печі для теслів, кріпильників та вентиляційної апаратури. Звичайно, не обходилося без пригод. Так один раз пісок засипав шахту «Діка», і люди ледве встигли врятуватись.

Ветерани-підкопники посвідчили, що без правильної вентиляції далеко не прокопаш. Цю проблему допоміг нам розв'язати примірник популярнотехнічного журналу, що випадково потрапив до наших рук. Незабаром саморобні міхи гнали в глибину тунелів свіже повітря. Труби були зроблені з незчисленної кількості консервних банок, вставлених одна в одну й ущільнених папером німецької пропагандивної літератури. Праця в тунелях могла тривати тепер і при закритих входах, тобто безперервно.

Електрики зуміли роздобути дроту, накрали лампок, і тунелі були освітлені. На випадок вилучення струму в таборі ми наробили маргаритових каганців. Каганці, де за гноти правили шматки поясів, горіли добре, але трохи смерділи.

Коли один копав, інший насипав пісок на возики, що їх потім тягли за мотуз до шахти по рейках, виготовлених з дахів бараків. Возики могли витримати вагу людини. «Шахтарі» працювали голі або в сірих підштанках, що їх одержував кожен полонений у таборі. Причиною до цього була, поперше, страшна духота в тунелі, подруге, те, що забруднений піском одяг зразу помітили б вартові.

До кінця травня тунелі вже просунулись на 70 футів кожний. Наближалось літо, ідеальний час для втечі.

Провідники «Х»-у вирішили сконцентрувати зусилля на «Томі», де залишилось найменше праці. Розрахунки показували, що тунель мав тепер половину потрібної довжини.

Відповідні групи «Х»-у готували інші потрібні речі. 50 фальшивників фабрикували документи.

Кілька вартових, спокусившись на шоколаду та каву, принесли нам деякі дрібниці. Після цього вони були в наших руках — ми вже могли вказати про них командантові. Незабаром у нас появилсь кольоровий атрамент, пера, пензлі, відповідний папір, магнети для компасів, частини для будови радіо, фотоапарат, щоб робити фота для документів, пилки, молотки, цвяхи, географічні мапи.

Деякі пішли так далеко, що позичили свої «цальбухи»; їх спішно скопіювали. Цілі стоси паперу були «надруковані» з усіма «друкарськими помилками», неясними літерами і т. ін. Деякі з документів для переходу кордону вимагали від досвідченого фальшивника ціломісячної праці.

Печатки з німецьким орнаментом та свастикою було вже не важко вирізати на шматку гумової підосшви. Всього було виготовлених 400 документів.

Австралійський пілот робив компаси: коробки з патефонних платівок, скло з шибок, голки-звичайні швацькі, натерті магнетом.

ГОРА І БІЛКА

(Із книги «Байкар»)

Гора висока панувала.

На Білку гримала вертку:

— Ти вік стрибала, вихрувала...

І що ж ти маєш на віку? —

Маленька, слізна, малозмісна...

А я — Гора висока й грізна!

Ія Білка-білошкіпка:

— А ти не виїдеш розжусь горишка!

Чекати, поки знову почнуться безмісячні ночі, і за той час копати далі? Але на документах поставлені дати! Невже їх знову переробляти? Це вирішило справу.

Перший утікач поповз до лісу, тягнучи за собою мотузок. Вартовий на вежі не звертав уваги на лісок, світив прожектором уздовж дротів. Два інших ходили уздовж горіж. Коли вони зникли з поля зору, утікач, шарпнувши мотузок, дав цим знак наступному.

На протязі першої години вилізло двадцять-теро. Всі вони мали гроші й попрямували до залізничної станції. Звичайно, ми мали розклад руху потягів.

У бараці, де починався тунель, хвилювались. Щось було не в порядку внизу, але що? Втікачі сиділи всі разом — цікава колекція добре одягнених цивілів, група робітників з німецьким капралом... Сподівались, що вартові не зайдуть. О 8-30 з тунелю війнуло холодом. По втікачах пройшов шепіт полегшення.

Ні обвали, що закрили на годину тунель, ні аварії возиків не могли перешкодити втечі. Опівночі реванула сирена і загасло все світло в таборі. Було ясно, що до світанку не встигне вийти більше як 100 чоловік. Здалеку долітали вибухи — пілоти «РАФ» атакували Берлін. Один за одним виповзали втікачі з тунелю і зникали в лісі. Через півгодини наступив найгірший момент. Покликавши вартового знизу, щоб змінив його, сторож із вежі зіліз і пішов до лісу, прямо до тунелю. Сліпий від довгого дивляння в світло свого прожектора, він не бачив ні чорної смуги, що лишили втікачі, повзучи в снігу, ні пари, що здіймалася з тунелю. На віддалі чотирьох футів від отвору любісінько присів під деревом, а люди в тунелі завмерли, затаївши віддих. Через п'ять хвилин сторож вернувся на вежу, а втікачі знову почали зникати в лісі.

О п'ятій один з керівників вирішив, що розвідняється. «Ще тріс вниз, — сказав він, — і закінчимо. Якщо всі просковзнуть непомітно, то матимуть ще екстра 4 години часу на замітання слідів. Втечу викриють аж під час перевірки.

Тріс хутко пірнули в шахту, коли гримнув постріл.

Двоє втікачів були коло умовного дерева в лісі, четвертий вилазив з ями. Третій мотузком сигналізував про наближення вартового. Той ішов прямо на яму. Він був за 7 футів і ще її не помітив. Він був напівсонний і спинився над самою ямою, не бачачи ні її, ні втікача біля своїх ніг. Звернувши увагу на чорну стежку в снігу, він зауважив

Кравці шили точні копії одностроїв «люфтвафе» з наших мундирів «РАФ».

Мапи розмножували на гектографі. Для цього використали консервоване желе, а для атраненту — хемічні олівці.

Дізнавшись, що частина полонених американців має бути вивезена, ми приспішили працю. Через це один з німецьких «копачів» знайшов свіжий пісок, і німці почали ритися на подвір'ї, але не так глибоко, щоб знайти тунель.

В кінці червня ми вирішили, що вже можна виходити на поверхню. Та раптом з'явилась орда німецьких робітників і почала спилувати ліс. Це був неприємний збіг обставин; тільки ж час не ждав, і ми вирішили ризикувати. Пісок у «Томі», що мав тепер 260 футів довжини, сипали в шахту «Діка» та складали його в коробках під ліжками, де його й знайшли вартові. Важкі авта їздили вздовж і впоперек табору, щоб завалити наші тунелі. Але вони могли тільки знищити город. Через день «Копач» випадково загнав свій щуп у вхід до «Тома». Це був «Томів» кінець. Не зумівши відкрити двері, вони висадили їх динамітом.

Вартові так зраділи, знайшовши «Тома», що дальші розшуки припинили.

Загальні збори вирішили продовжувати працю в «Дікові» та «Гаррі». Власне кажучи, це було не дуже мудра ухвала; праця могла бути скінчена тільки з початком зими, а це вже поганий сезон для втечі.

В кінці серпня американців перевели. Ми попрощалися в ними за чашкою саморобного вина.

Вирішили зробити кілька спроб звичайної втечі. Теслі зробили точні копії німецьких рушниць; розміри їх знімали, підкрадаючись з калібром до неуважних вартових. Натерли їх графітом з олівців і виполірували. Можна б поклястися, що це метал.

Час від часу полонених возили групами на дезинфекцію. Тріс полонених, переодягнених унтерофіцерами, щасливо провели 24 своїх товаришів повз варту і зникли в лісі.

Слідом ішло шість наших офіцерів, серед них Боб Станфорд Гак, але їх піймали.

Один з «унтерофіцерів з люфтвафе», що говорив по-іспанському, вдаючи чужинецького робітника, добрався до Чехо-Словаччини. Доїхав звідти поїздом до швейцарського кордону, вночі перейшов його, заблуdivшись, знову потрапив на німецьку територію до рук прикордонників. Двоє інших проскочили на асфальт, пустили мотори старого «Юнкерса», але один з німецьких пілотів випадково схотів політати цією машиною й піймав їх на гарячому.

На початку 1944 р. ми знову почали підкопуватись. «Дік» був засипаний піском з «Тома», а крім того, в тому місці, де він мав вийти на поверхню, німці будували новий табір і пісок могли засипати тільки під наш театр. Досі чомусь німці там нічого не шукали. Крім того, театр будували ми самі і потурбувались зробити під ним солідну яму, куди могла влізти не одна тонна піску. «Пінгвіни» зсипали туди щонаочі пісок через ляду, замасковану сидіннями.

Три зміни, по десять ветеранів у кожній, щодоби посували «Гаррі» на дванадцять футів далі. За розрахунками, треба було пройти 300 футів, щоб опинитися під прикриттям дерев.

Умови праці гіршали. Грунт був твердий, і копачі дрижали з холоду. Вони почорніли від чаду каганців, бо дроту для електричного освітлення нам не вистачило. Майже щодня були обвали.

Але в середині лютого ми вже викопали другу печеру для розминання. Залишалося ще 100 футів.

Нам пощастило. Прийшли робітники чіпляти гучномовці в таборі. Ми швидко інсценізували коло них бійку і під час замішання приховали дві моташки дроту. Тепер ми були забезпечені електричним освітленням.

Німці знову почали підозрювати. Веллі Флоді, «шеф пінгвінів», шеф служби безпеки та шість інших провідних змовників були переведені до іншого табору. Це був удар для організації. З одного боку втрата керівників, з другого — свідомість, що німці знають про наші заміри.

В березні 1944 на кінці тунелю була викопана кімнатка. Чотири дні наші найкращі копальники пробивалися вгору, аж поки наткнулися на соснове коріння. З цього зробили висновок, що ми вже були в лісі, приблизно на два фути від поверхні. Тунель прибрано й потайні двері в бараці зацементовано.

Кілька днів пізніше таборів «копачів» товклися на цих дверях із своїми щупами, але двері витримали.

Щось із 500 чоловік працювало над тунелями. Але було встановлено, що за ніч устигне вийти найбільше 220. Бушель, шеф «Х», подав список 60 копачів; ще 20 кандидатів були вибрані тасмним голосуванням з-поміж керівних осіб; 140 осіб визначили жеребкуванням.

Щасливі почали готуватись. Наші ресурси дозволяли купити квити на потяг тільки для 40. Решта мала йти пішки. Бушель та інші, що орієнтувалися у внутрішніх умовах Німеччини, давали вказівки. Чех-пілот описував прикордонні чеські гори за 60 км. від нас, куди мали прямувати більшість пішоходців.

Після перевірки вранці 24 березня Роджер Бушель сповістив, що втеча відбудеться найближчої ночі. Лежав 6-тицалевий сніг, але за те повинна була бути безмісячна ніч. Наші метеорологи пророкували вітер, що замете сліди...

Фалшивники вписували імена в документи та штампували дату, — чого не можна було зробити раніше. Частина втікачів мала адавати чужинецьких робітників, інші — громадян нейтральних держав, решта — німецьких урядовців, військових і цивільних.

Тунель вислали кодрами, щоб заглушали звуки. Зверху лягли рейки. Втікачі мали проїжджати тунелі на возиках, що ними раніш транспортували пісок. Коли стемніло, почалося переодягання. Втікачам видали імпровізований «залізний раціон»: зварені докупки шоколяди, борошно, крихти бісквітів, вітаміни, сухе молоко та інші концентрати.

О восьмій тридцять все було готове. Перший утікач спустився в тунель в цивільнім одязі, саморобна валіза в руках. За ним другий у робітничому одязі. Серед перших п'ятьох був і Роджер Бушель. Його дипломатичний портфель, чорний плащ, темний капелюх, сіре убрання — все це робило з нього справді імпозантну постать.

Неприємно було чекати, поки перший відкривав забитий дошками вихід. Минула майже година, поки були вибиті розбухлі від вогкості дошки. Зверху заблимали зорі, і в тунель полилося свіже повітря волі.

Але перший, висунувши голову на поверхню, поспішно сховався. Шахта вийшла на поверхню за 10 футів до лісу. За п'ятнадцять футів від її отвору, стирчала вартова вежа.

Ми отерпли, почувши таку новину. Невже пропаде цілорічна праця півтисячі людей! Що робити? Виходити було небезпечно.

людину на півдорозі до лісу. Рвонував рушницю для пострілу. Один із утікачів, що ховалися біля дерева, вискочив, вимахуючи руками: «Ніхт шісен, постен! ніхт шісен...»

Здрігнувшись, вартовий стрілив абияк. Двоє наближались з лісу з піднятими руками. Коли ж підвелася постать з-під його ніг, вартовий відскочив і глянув вниз. Перед ним був отвір до «Гаррі». В світлі прожектора, що блиснув у руках вартового, мружив очі 81-й утікач, учепившись за шаблі improvisованої драбини.

Вартовий засорчав. З усіх кінців збігалась охорона. Довге життя «Гаррі» скінчилося.

В 104. бльоці зчинилася метушня. Палили списки й документи, стягали з утікачів цивільний одяг. Люди в тунелі плазували задки по рейках, що хвилині чекаючи пострілів від бараків. Коли останній з них виліз, плита — дверці лягла на своє місце в домівці. Через пару хвилин знизу почулося шкрябання, — «копач» пробрався тунелем і тепер не міг вийти. Ми його не чіпали.

О шостій табір кишів вартовими. З пістолями в руках вони прочищали 104. бльок: «Авс! Авс!» Кожного, хто показувався в дверях, хапали й роздягали, обшукуючи кожну складку одягу. З'явився ад'ютант, вимагаючи відкрити потайні двері. «Копач» був і досі внизу, майже задихався, а варта й досі не могла знайти потайних дверей у бараці. Ми відкрили. Той «копач» був непаганим хлопцем, тільки в нього вистачило нервів пройти тунелем.

Пройшло кілька годин. Вся місцевість була перевернена найбільшим за час війни полюванням на людей. Радіо закликала німців бути насторожі. Тисячі гестапівців, сс-ів, солдатів «люфтвафе» та моряків з Данцігу і Штеттіну були мобілізовані для розшуків.

В таборі ми чекали наслідків. «Гаррі» побив рекорд у царині масових втеч, і ми сподівалися відчути нагороду за це на власних шкурах.

Гестапівці нищили поміж полоненими. Але тому, що військо не мало симпатій до цієї організації, варта нічим їм не допомагала, і вони нічого нового не встановили. Ми

навіть устигли вкрати в них два кишенькових ліхтарики. Але їм пощастило відкрити чорну торгівлю, що провадив командант табору та його банда. Нещасного команданта забрали...

Більшість із 76 втікачів були зловлені поблизу, хоч деяким пощастило добратись до Данцігу чи аж до Мюнхену. Всі потрапили до 50-ї в'язниці гестапо в Г'ярліці, 60 миль від нас. П'ятнадцятеро повернулися звідти до «Шталаг Люфт III». Більше ми нічого не дізнались.

Наступної ночі нашого старшого офіцера викликав командант і прочитав йому офіційне повідомлення. З 76 офіцерів-утікачів 41 був розстріляний.

На мітингу офіцер оповістив про це. Женевська конвенція забороняла карати полонених за спроби втечі, тому ми сподівалися, що це був блеф — просто сповістили нас для того, щоб відбити охоту до дальших спроб. Ми відправили панахиду і почали носити знак жалоби — чорну опаску на рукаві.

Коли вивісили списки розстріляних, там було не 41, а 47 імен. Серед них керівники: Роджер Бушель; Тім Велени, шеф фалшивників; Ел Гек, фабрикант компасів; Чарлі Гегг-фотограф.

Табір наповнився жалобою й гнівом. Тоді список розстріляних доповнився ще трьома

іменами. Німці ніколи не подавали причини розстрілів, не пояснювали, чому розстріляли 50, а не 76. Через пару днів нам переслали попіл покійних.

В червні прийшов лист еспанською мовою, підписаний фіктивним ім'ям. Це був знак, що один з утікачів, голляндець-пілот добрався до Англії. Потім одержали листівку з Норвегії, підписану двома фалшивими прізвищами. Отже, двоє норвежців також пробившись на волю. Тепер ми не знали про долю тільки 11 з 76.

Пізніше ми довідались, що їх переслали до відомого концтабору в Оранієнбурзі. Ніхто ще не втівав з кацету, але через пару місяців восьмеро з них підкопалися і втекли. Можливо, що їх піймали, але німці вже були в хаосі поразки і це їх урятувало.

Коли німці хотіли нас залякати розстрілом 50 втікачів, то вони помилилися. «Х» був знову згуртований навколо двох ветеранів-тунельників і негайно взявся до праці над «Джорджем», що починався під театром.

«Джорж» був тунелем на велику скалю, і ми вже його майже закінчили, як нас спішно евакуювали.

Тижнями маршували наші колонії через Німеччину; 2-го травня 1945 року ми вже були в Любеку, де нас і звільнили танки 2-ої британської армії.

За «Рідер Діджест».

Яку я вчинив дурницю

Американець Дейл Карнеджі пропонує методу самовдосконалення через самокритику.

Елберт Губбард якось сказав:

— Кожна людина буває дурна принаймні 5 хвилин щодня.

Я веду зошит з наголовком: «Дурниці, що я їх учинив». Перечитування його допомагає мені розв'язувати найбільшу проблему, що стоїть переді мною: керівництво самим собою.

Небійчик фінансист Г. П. Гавел, що почав був з конторського службовця провінційної універсальної крамниці, а потім став керівником кредитових справ великої фірми «Карнеджі Сталь», якось розповів мені про одну з причин свого успіху.

— Роками, — сказав він, — я вів зошит, занотовуючи в ньому всі мої побачення й знайомства. Щосуботи увечорі я розгортав той зошит і передумував усі мої розмови, що їх мав з понеділка від самого ранку. Я запитував сам себе: «Які я зробив помилки? Як міг би я вдосконалити своє поведіння з людьми?»

— Часом така тижнева самоаналіза робила мене нещасливим, але вона прислужилася мені більше, ніж усі заходи, що їх я будь-коли вживав.

Можливо, Гавел запозичив цю думку від Франкліна, що робив щовечора суворий перегляд своїх вчинків за день, викривши, що він має 13 серйозних вад. Ось три з них: марнування часу, хвилювання через дрібні справи, сперечання з людьми й переконання їх.

Одну зі своїх тринадцятих вад Франклін поборював протягом цілого тижня і записував, хто кожного певного дня переміг — він чи його вада. Кожного наступного тижня він покладав собі боротися з новою вагою, що стояла на черзі в його списку. Так діяв він два роки. Пізніше писав:

«Існує три надзвичайно твердих речі: сталь, діамант і пізнання самого себе.»

Припустім, що хтось скаже про вас, що ви «дурний, як ступа». Що ви тоді зробите? Ось що зробив Лінкольн. Щоб зробити приємність одному політикові, він підписав

якось наказ про перенесення певних полків до іншої ділянки фронту. Вбачаючи в цьому наказі серйозну помилку, військовий міністер Стентон відмовився його виконати й сказав, що Лінкольн дурний, як ступа, коли підписав такий наказ.

Коли Лінкольнові донесли, що сказав Стентон, він відповів:

— Якщо Стентон сказав, що я дурний, як ступа, то певно так і є, бо він майже завжди має рацію. Доведеться мені переглянути свою поведінку.

Стентон переконав його, що наказ хибний, і Лінкольн скасував його.

Ми всі схильні ображатися на критику, але ми повинні вітати її, бо кожен з нас не може сподіватися, що має рацію більше трьох разів із чотирьох. Зрештою, це було все, на що надіявся Теодор Рузвельт, коли був президентом у Білому Домі. Аніштайн признається, що його висновки бували часом хибні на 99%.

— Наші вороги — сказав Ля Рошфуко, — ближчі до правди у їхній думці про нас, ніж ми в нашій думці про самих себе.

І. Г. Літл був чоловік, що вітав чесну критику. Коли він став продавцем мила у фірмі Колгейт, замовлення надходили поволі, і він журився, що може втратити посаду. А що якість мила була добра, то він за причину неуспіху вважав себе самого. Отже часом, коли йому не щастило продавати, він звертався до власника фірми й казав:

— Я прийшов, щоб вислухати ваші поради і вашу критику. Чи не були б ви ласкаві сказати мені, що саме зробив я погано, коли намагався продати мило п'ять хвилин тому? Прошу бути відвертим.

Наслідок? Він здобув собі череду друзів і дістав чимало цінних порад. А сьогодні він уже голова фірми продажу мила Колгейт-Палмолів-Піт.

Великі люди поведуться так, як Гавел, Франклін і Літл. Чому б не запитати самого себе: «Чи належу я до такого гурту людей?»

Д.

При оголошенні вироку проти Шахта репортерам було заборонено фотографувати. Один з репортерів намагається щонебудь «схопити» крізь щілину в дверях.

УСМІШКИ

«Я хочу те, що хочу і коли хочу».

До відомої пекарні зайшов елегантно одягнений пан; маніри вказували на його приналежність до вищого товариства. «Я хочу, — сказав він пекареві, — щоб ви спекли мені торт, але таким способом: він повинен бути дванадцять цалів заввишки, сорок цалів у діаметрі, наполовину присмажений, наполовину заморожений; забарвлений у помаранчевий і орхідейний кольори. Точно в центрі повинні бути мої ініціали. Чи ви можете спекти такий торт і коли?» Пекар подумав хвилину й промовив: «Для вас, сер, я зроблю шедевр. Він буде готовий наступної суботи».

В суботу клієнт з'явився і глянув на чудо пекарської техніки. Йому не сподобався стиль, яким були написані ініціали. Він бажав, щоб вони були зроблені староанглійським письмом. Пекар обіцяв зробити поправку.

Побачивши в неділю перероблений торт, вимогливий замовець був захоплений: «Це якраз те, що я хотів!» Пекар був щасливий і промовив гордо: «Куди накажете доставити цей торт?»

«Нікуди, — була недбала відповідь. — я з'їм його тут...»

ПОСМЕРТНА ЗАПИСКА.

Один чоловік з Фльоренції покінчив життя самогубством, залишивши таку записку:

«Я одружився з вдовою, що мала дорослу доньку. Мій батько закохався в мою доньку й одружився з нею... Цим він став моїм зятем, а моя донька стала моєю мамою, бо вона була жінкою мого батька.

Моя жінка народила сина, що був, розуміється, швагром, мого батька, а також моїм дядьком, бо він був братом моєї мами. Мого батька жінка стала матір'ю сина, що був, розуміється, моїм братом і також моїм правнуком, бо він був сином моєї доньки...

Цим моя жінка стала моєю бабкою, бо була мамою моєї мами; я був моєї жінки

чоловіком і правнуком рівночасно. А тому, що я — чоловік бабки став її дідом — я був сам собі дідом».

МАРК ТВЕН.

Жінку пана Б. не можна було назвати вродливою. Якось Б., прийшовши додому, застав її в обіймах свого приятеля.

— Слухай, Миколо, — сказав він вражено, — це мій обов'язок, але як ти згодився?

— Чому ти завжди береш свою жінку, виїжджаючи?

— Я не можу примусити себе поцілувати її на прощання...

— Я був сьогодні в лікаря...

— Ну?

— Заплатив п'ятдесят за рецепт.

— Ого, в теперішні часи!

— Що ж, лікар теж мусить жити. Тепер біжу до аптеки, купити ліки. Хай аптекар заробить, йому теж треба жити.

— Думаєш, що ліки допоможуть?

— Не знаю. У всякому разі я їх не прийматиму, бо й я ж хочу жити!

Пастор помітив, що кожного разу, коли він під час проповіді згадував недобрим словом ім'я сатани, один із вірян хитав докірливо головою. Коли він спитався його, в чім справа, той сказав: «Я знаю, що не легко бути ввічливим. Але ви б все таки спробували...»

Щоб розважити своїх гостей, професор Шульц оголосив, що зараз заграс чудову річ. З тим приклав флейту до уст. — Пане! — спитав один з гостей, коли господар скінчив, — що це була за какофонія?

— Я вдував у флейту чудовий ноктюрн «Поет і селянин», — сказав професор, — а що вилітало з неї, то вже мене не цікавить...

На рольковій майдані у Франкфурті на Майні щоденно можна спостерігати молодих бігунів на рольках. На малюнку пара майстрів ролькового бігу — Фішляйн і Мюллер. (Фото Д. Б.)

ВІКТОРИНА № 2. ЩО СТАЛОСЯ Б, ЯКБИ:

1. Земля перестала обертатись довкруги своєї осі? Не було б:
а) пір року, б) дня і ночі, в) не треба було б календаря?
2. Веспуччі не подорожував? Ми не мали б назви континентів:
а) Африка, б) Австралія, в) Америка?
3. Не жив би Мохаммед? Не існувала б релігія:
а) іслам, б) буддизм, в) мамонізм?
4. Мешканці Марса прийшли б на землю? Вони важили б:
а) менше, як на Марсі, б) більше, в) стільки ж?
5. Ми жили б на місяці? Ми:
а) курили б більше, б) курили б менше, в) не курили б взагалі?

РОЗВ'ЯЗКА ШАХОВОЇ ЗАДАЧІ № 5 (див. № 12 журналу).

1. В. а5 — d5! (з загрозою — 2. В. d5 — d4 ×)
1. ... Кр, е 4 : d 5
I.
2. Ф. h8 — a8 × ×
1. ... Оф. f2 : е 3 (захищаючи пункт d4)
II.
2. К. d1 — e3 ×
1. ... К. h6 — f5 (захищаючи пункт d4)
III.
2. Ф. h8 — h1 ×
1. ... е7 — e5 (захищаючи пункт d4)
IV.
2. К. d7 : f6 ×
V.
1. ... (будь-який інший хід)
2. В. d5 — d4 ×
(На IV 1. К. h6 : f4. 2. Ф. h8 — h1 × як у третьому III варіанті).

У цьогорічних змаганнях британських футболістів за кубок перемогла команда «Чарлтон Атлетік» з рахунком 1 : 0. Серед 100.000 глядачів були присутні: прем'єр Етлі, члени британського уряду та дипломатичний корпус. На фото команда-переможець після отримання нагороди з рук герцога Ллочестера. (Фото Д. Б.)

1. Праворуч: Президент Французької республіки Вінцент Оріоль вручив в Елісейському Палаці відомій співачці Лілі Поке «Розетку Почесного Леріону».

2. Посвячення нової синагоги в Мюнхені в присутності генерала Люціуса Д. Клея (Праворуч в центрі)

3. Представники Координаційного Комітету. Зліва направо: бригадний генерал Бапст (Франція), генерал-лейтенант Дратвін (Росія), генерал-лейтенант Робертсон (Англія) і генерал-майор Кітінг (США). (Фото внизу)

Вгорі (в центрі) генерал Анастасіо Самоса, що керував переворотом в Нікарагуа. (Фото А. Р.)

Внизу (зліва) новий пляжний жакет з намальованими на спині трьома тиграми, що п'ють воду. Такий жакет носять цього літа в Голлівуді. (Фото АР)

Вгорі (зліва) 80 прапорів частин, що брали участь у війні 1939—1945 років проти Німеччини, були передані 20. травня в Парижі до військового музею. (Фото Д. Б.)

